

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/2401/2026

Vanhustyön keskusliiton lausunto: Ehdotus kansallisiksi mediakasvatuslinjauksiksi

Vanhustyön keskusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ehdotuksesta kansallisiksi mediakasvatuslinjauksiksi. VTKL:n SeniorSurf-toiminnan tavoitteena on vahvistaa seniorien digiosallisuutta ja tukea senioreille järjestettävää digiopastustoimintaa valtakunnallisesti. Mediataitojen kehittäminen kuuluu keskeisenä sisältönä digiopastuksiin, mutta vaatisi nykyistä systemaattisempaa resurssointia, kehittämistä ja kohderyhmän erityistarpeiden inklusiivisempaa huomiointia.

1. Mahdolliset kommentit ja huomiot johdannosta

Johdanto kuvaa hyvin mediakasvatuslinjausten päivitystarpeita. On tärkeää, että mediakasvatus kytketään hyvinvoinnin, turvallisuuden ja luottamuksen rakentamiseen.

Lähtökohtana vaikuttaa olevan lasten ja nuorten kasvatustarpeet ja kriittinen medialukutaito. Vanhustyön keskusliitto ehdottaa, että elinikäisen oppimisen periaate konkretisoituisi jo johdannossa.

Myös osallistumiseen ja aktiiviseen toimijuuteen liittyvien mediataitojen kehittäminen on keskeistä kaikenikäisille jatkuvasti muuttuvassa mediaympäristössä.

2. Mahdolliset kommentit ja huomiot mediakasvatuksen nykytilasta

Nykytilakuvaus on realistinen ja tunnistaa sekä vahvuudet että haasteet. Erityisen tärkeää on, että mediakasvatuksen moninaisuus ja eri toimijaryhmien rooli tunnistetaan.

Aikuisten ja ikääntyneiden mediakasvatus toteutuu usein kansalaisopistoissa, järjestöissä, kirjastoissa ja vapaaehtoistoiminnan kautta, myös osana digitukea. Ilman mediakasvatuksen ammatillaisia, riittäviä resursseja ja yhteistyötä mediakasvatuksen laatu ja saatavuus kärsii. Täydennyskoulutukselle on tarvetta, samoin eri sektorien väliselle ja kansainväliselle yhteistyölle. Suomi tulisi nähdä edelläkävijänä kaikenikäisten mediakasvatuksen toteutumisessa.

3. Mahdolliset kommentit ja huomiot visiosta

Visio on kannatettava ja kunnianhimoinen. Voisiko ajatus elinikäisestä oppimisesta tai ”Mediakasvatus kuuluu kaikille” tulla esiin myös visiotasolla?

4. Mahdolliset kommentit ja huomiot tavoitteista

Kolme päätavoitetta – toimijuuden vahvistaminen, osaamisen kehittäminen ja kestävyys edistäminen – muodostavat selkeän kokonaisuuden. On kannatettavaa, että mediakasvatusalan yhteistyötä ja verkostoitumismahdollisuuksia kehitetään, myös eri sektoreiden välillä.

5. Mahdolliset kommentit ja huomiot toimenpiteistä

Toimenpiteet ovat kattavia ja monipuolisia. Haluamme nostaa esiin seuraavia tarkennuksia:

Tasapainoisen media-arjen tukemista voisi laajentaa kodeista ja perheistä erilaisiin ympäristöihin, joissa myös aikuisten ja ikääntyneiden oppimistarpeet tulevat huomioiduiksi.

Luonnoksessa kuvataan, että mediakasvatuksen lähtökohtana on inklusiivinen mediakasvatus, joka huomioi ”erilaiset kieliryhmät, kulttuuritaustat, oppimistavat sekä identiteetit”. Voisiko se huomioida myös eri-ikäiset kohderyhmät? Kokemuksemme mukaan myös aikuisille ja ikääntyneille on tärkeä viestiä sellaisella kuvastolla, aineistolla ja sanoituksella, joista voi tunnistaa itsensä.

Pidämme tärkeänä, että myös aikuisväestöön ja ikääntyneisiin kohdistuvaa mediakasvatuksen tutkimusta ja kehittämistyötä vahvistetaan. Korkeimmat ikäryhmät tulee ottaa mukaan selvityksiin. Suomessa on yli miljoona yli 75-vuotiasta, joista hieman yli puolet seuraa mediaa digitaalisten kanavien välityksellä (Lähde: Vanhustyön keskusliitto 2024: Senioreiden mediataidot - kyselytutkimus).

Digituen ja mediakasvatuksen yhteys:

Merkittävä osa ikääntyneiden mediakasvatuksesta toteutuu digituen yhteydessä. Näiden kahden kokonaisuuden strateginen yhteys tulisi tuoda selkeämmin esiin ja pohtia yhteiskehittämisen paikkoja.

Kolmannen sektorin ja vapaaehtoistoiminnan rooli:

Järjestöt ja vapaaehtoiset toteuttavat laajasti mediakasvatusta erityisesti aikuisten ja ikääntyneiden parissa. Toimenpiteissä olisi hyvä mainita vapaaehtoistoiminnan merkitys sekä tarve vahvistaa toimijoiden osaamista.

6. Mahdolliset kommentit ja huomiot toimeenpanosta ja seurannasta

On hyvä asia, että toimeenpanon jakautuminen valtion hallinnon ja eri sektoreiden välillä on kuvattu laajasti ja poikkihallinnollisesti. Kannatamme vahvaa yhteistyötä kuntien, hyvinvointialueiden, järjestöjen ja valtionhallinnon välillä.

Suosittelujen toteutumiselle tulisi olla selkeä seuranta, myös rahoituksen ja resurssoinnin tavoitteiden toteutumisen osalta. Rakenteellista kehittämistä tukee alueellinen koordinaatio ja erityyppisille toimijoille helposti omaksuttavat mediakasvatuksen toimintamallit. Voisiko esim. DVV huolehtia digitukijoiden medialukutaidon koulutuksen toteutumisesta?

Seurannan osalta on tärkeää, että kolmannen sektorin toiminta näkyy riittävästi kansallisessa raportoinnissa. Raportointimallien tulisi olla kevyitä ja saavutettavia, jotta myös pienemmät toimijat voivat osallistua ilman kohtuutonta hallinnollista kuormaa.

7. Mahdolliset kommentit ja huomiot liitteistä

Liitteet antavat arvokasta taustatietoa mediakasvatuksen toteutumisesta ja rahoituksesta. On hyvä, että aikuisten ja ikääntyneiden mediakasvatus sekä järjestökentän toimijat on tunnistettu. Entä vapaan sivistystyön toimijat (työväenopistot, kansalaisopistot ja ikääntyvien yliopistot) ja tutkimushankkeet?

7.2 Liite 2 Mediakasvatuksen rahoitus vuosina 2020-2025

Kirjaus: ”STEA myönsi mediakasvatusta tekeville järjestöille avustuksia yli 3 miljoonaa euroa.”

Kommentti: Avustussumman osalta olisi hyvä selvittää, onko raha kohdistunut mediakasvatustoimintaan.

Yleiset kommentit kokonaisuudesta

Pidämme linjausluonnosta kokonaisuutena onnistuneena ja tärkeänä. Pidämme tärkeänä, että mediakasvatus nähdään laajasti arjen taitona ja osallisuuden mahdollistajana kaikissa ikäryhmissä. Toivomme, että digituen ja mediakasvatuksen yhteys sekä kolmannen sektorin pitkäjänteisen rahoituksen tarve huomioidaan jatkovalmistelussa entistä selkeämmin.

Helsingissä 25.2.2026

Nina Ziessler

Vastaava asiantuntija, SeniorSurf-toiminta

Vanhustyön keskusliitto